

על כן יורה חמאים בדרך, דריש (ב) חכין לך הדרך (דברים י"ט ג') גבי ערי מקלט [מקלט] היה כתוב על פרשת דרישים. וכן אם לחמאים יורה ק"ו ללדיקים. ועוד (ג) יורה חמאים בדרך שאם עלה בלב רשע לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עה"כ כאלו עשה. ואם עלה בלבו לעשות חטא ונאנס ולא עשה אינו נתפש בכך עד שיטעוהו שגא' און אם ראיתי וכו' וכ"ש הלדיקים שיורה בענין זה ודקדק זה מדכתי' און אם ראיתי וכו' הא אם ראה בלבו אמת ודרך ישמע ה'. וכן הרולח אעפ"י שעשה מעשה כיון שעשה בשינוג מעלה עה"כ כאלו לא עשה ועשה לו המקום הכנה שלא לעשות לו רעה בדרך ולהמלט בערי המקלט כך וראה פי' השמועה:

אך קשה לי למה לא הביא הפסוק שהביא במס' אבות פ"י (ב) כל המחשב לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מע"ה כאלו עשה שגא' ליראי ה' ולחושבי שמו. או (בה) מדכתוב כל נדיב לב שחלה הנדיבות בלב לבד:

מתניתין (הקורא א) פסוק משיר השירים. ועשאו כמין זמר וכן הקורא פסוק מן ההורה שלא בזמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוננת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת רבש"ע עשאוני בניך ככנור שמנגנים בו גוים לע"ז אימר לה הקב"ה בתי א"כ מה יעשו בני בשעה שהם שמחים. אומרת לפניו רבש"ע אם תלמידי חכמים הם יעסקו בתורה ובמשנה ובתלמוד בהלכות ובאגדות ואם ע"ה הם יעסקו בהלכות פסח בפסח והלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג ארש"ב בא משים ר' יהודה בן חנינא כל הקורא פסוק בזמנו או דבר בזמנו מביא טיבה לעולם שנא' ודבר בעתו מה טוב (משלי ט"ו כ"ג):

[גמ'] היכי דמי כמין זמר. דומיר ליה ודעתיה על ההרהור:
תדע מ"ש צפ' במה אשה יולאה (ב) ונקרב את קרבן ה' [וגו'] (במדבר ל"א כ') ואמר להם מרע"ה לישראל שמה חזרתם לקלוקלכם הראשון אמרו לו אם מידי

הגהו"ב

אידיהן. ד"ז ע"א וס' הנוסחא הרחק מעליה דרכך זו מיטת ע"ש וכן יש לתקן כאן. (ב) דריש וכו'. כוננו דרבא בנמרא דילין דריש כדדרשי' במכות י' ע"ב חכין לך הדרך עשה לך הכנה לדרך שמקלט היה כתוב על פר' כדי שיביר הרולח ויפנה לשם וכן דריש כר"ח צ"ח ע"ה דפתח לה פתחא להאי פרשתא מהבא טיב וישר כו' אם לחמאים יורה ק"ו ללדיקים. וזהו שאמר מ"ד טוב וישר כו' בא וראה כו' ר"ל אם לרולחים השוננים הכין דרך לנאל אוחס כשזיל שלא היחה מחשבתם רעה להרוג ק"ו ללדיקים החושבים לעשות מצוה ומאונס לא עשהוה סה"ה מכין להם דרך גאלה והגלה מכל רע לפי מחשבתם הטובה ומע"ה כאלו עשהוה. (ג) ועוד כו'. לפי' שני זה רבא לא דריש קרא כדדרשי' במכות, אלא מפרש יורה חמאים וכו' מלשון מורה הוראה. שפוסק דינש לפי דרכם והלך מחשבתם הטובה. (ד) במס' אבות פ"י. באבות לפנינו ליחא מזה כלל. ואולי כיון לאדר"ל פ"ח הל' ה' ואלו הן ולחושבי שמו אלו שמחשבתן בלבם ואומרים ללך ונתיר את האסורים כו' ע"ש בכנין יהושע. או אפשר שהרב שם באדר"ן פ"מ הל' ב' גרים זכות יש לה וכו' וממועזותיהם ישבעו. כל המחשב לעשות מצוה ונאנס כו' כמו שהוא הנוסחא בקידושין ד"מ ע"א וברוש' פ"ק דפאה ה"א ע"ש. (ה) או מדכתי' כו'. הרב הסמיך כן מדעתו עפ"י מ"ש בשבעות דכ"ו גמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב:

(א) הקורא כו'. ע"י ככ"ר וכמנורת המאור סי' רמ"ה איזה שינויים. (ב) כפ' במה אשה יולאה. דס"ד (ג)

פירוש מסכת בלה רבתי

מידי עבירה ילאנו מידי הרהור לא ילאנו מיד ונקרב את קרבן ה'. והיה הקרבן דוגמת המחשבה. מכאן אח"ז כל המסתכל באלצעה של אשה או הנוגע בו כאלו נוגע במקום התורף. כיון דלחו (ג) אמר להם משה לישראל ועתה הרנו (לכם) כל זכר בטף וכל אשה יודעת איש וגו' (שם שס"ז) אמר רב שהעבירות לפני הליך בתולה אין פניה מוריקות בעולה פניה מוריקות. נמלינו למדים כי עונש גדול יש במחשבת האיסור. ובמס' שבת (ה) מחשבה של מלוא שכרה גדול:

והקורא (ו) פסוק בתורה שלא בזמנו דאמר ליה בקינות] אמר רבא פסוק בזמנו כנחמה (ז) בשעת בעיא. ופסוק שלא בזמנו כנחמה בשעת ז':

היכי (ח) רמי' וכו' עד ודעתיה בהרהור וכו'. נראה בעיני לפרש את השמועה כך כשהוא מסתכל בדבר שאין לו רשות להסתכל וזמיר ליה באומרו ישקני מנשיקות פיהו וכו' יפה את רעיתי כתרלה וכל אותם הענינים שאומר האהוב על האהובה צביר השירים שהוא משבח כל איבריה מקף רגלה ועד קדקדה לא ימלט מהרהור. ועל דבר שאינו רשאי להסתכל ארו"ל (ט) וגשמת מכל דבר רע שלא יהרהר ביום ויבוא לידי עומאה בלילה. מכאן א"ר פנחס בן יאיר תורה (י) מביאה לידי זריזות וזריזות מביאה לידי זיזרות זהירות לפרישות פרישות לנקיות נקיות לטהרה טהרה לקדושה קדושה לעניה ענוה ליראת חטא יראה חטא לידי רוח הקדש רה"ק לחסידות חסידות לתחיית המתים תחי"ה לאלהיו ז"ל וטעם איסור ההסתכלות בפנויה (יא) שמא תנשא היום ולמחר ויכשל בא"ל. וזאת המעלה דוגמת אחת מעשר יב' מעלות זריזות מביאה לידי פרישות. אבל בדבר שרשאי להסתכל בו כארוסתו אצ"פי שאסור להתקרב אליה בלי חופה וברכות כמ"ס (יב) רשאי להסתכל בה לחבבה בעיניו ורשאי להיות

הגהות

ע"ש וזכרתיא בכ"ר כפרקין הרי הוא אומר ונקרב וכו'. (ג) כיון דלחו כו'. מלשון הגמ' בכ"ר על כרייתא הנו"ד (ד) עונש גדול כו'. עיין פ"י הרב לקמן על גמ' דמתני' שאלו את אימא שלום ד"ה וזויתא כמשיב על דבריו כו'. (ה) ובמס' שבת. דס"ג ע"א עיני מחשבה עונה מזטרפת למעשה ע"ש. (ו) והקורא כו'. זה סיוס הגמ' דלעיל היכי דמי וכו'. והמילות המוסגרים בריבוע הוספתי אותם מהכ"ר ומפי' הרב לקמן ד"ה ומתרינגא וכו' ע"ש הגהות"ב אות כ"ח. (ז) כנחמה כו'. בכ"ר הנוסחא "כנחמה בשפת רעיא (המו"ל בש"ס ויולגא תקי"ו "רענא") ואלא בזמנו כנחמה בשעת שיבעא" וראה ברור שנוסחת הרב היא הנכונה ומדוייקת אלא שנכת"י שלפני המו"ל את הכ"ר הרב"ק ז"ל נמחק ראש רגל השנייה של החי"ת מהמלה כנחמה ונעשית כנחמה וכן נהמלה בעיא נמחק מושב החתון של הכי"ת והיתה קריאת המלה רעיא. ובהמלות הארוכות כנחמה בשעת ז' אולי גם כן היה להם כזאת או המו"ל הנו"ד הוכרח לנטותם כן מדעתו לפי הנוסחא המועטית במלות הראשונות. ועי' מאמר הח' קירכהיים ב"המניד" (ראה דברים אחדים נחלת הספר) שהעיר על שינוי הנוסחא בזה מהרב להכ"ר אך לא כתב מאומה. (ח) היכי כו'. לעיל העתיק לשון הגמ' זה כדי לבאר מ"ש במתני' ועשאו כמין זמר היינו דדעתיה בהרהור. וכאן חזר לפרש דברי הגמ' גוסה. (ט) ארו"ל כו'. ע"ז כ' ע"ב. (י) תורה כו'. שם בגמ' הנוסחא משונה ע"ש ובגליון ועי' ירושלמי שבת פ"א ה"ג שהנוסחא שם מכוונת להרכב כאן ואך נחלת המחמר קלת שינוי ועיין המנהיג נחלת הספר ד"ה כתיב ונשמחם מכל כו' שהעתיק שתי הנוסחאות. (יא) בפנויה, שם בע"ז כ' ע"א שלא יסתכל אדם בנאשה נאה אפילו פנויה ע"ש. (יב) מעשר מעלות כו'. דע"י זריזות מניע ממלה למעלה עד פרישות. (ג) כמ"ס. לעיל כפי' מ"א

להיות משורר עליה כמ"ס בקידושין פ' האיש יד) מקדש אסור לו לאדם לקדש את האשה עד שיראנה שמה ימלא בה דבר ערוה ותתגנה עליו וכן אמרו אסור לו לאדם לקדש בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוגי אני רולה. ואף אם היא (נושוררת) [משודכת] לו בלא קידושין כמו שעושים בכמה מקומות מותר להסתכל בה ולשורר עליה. דוגמא לדבר מלינו בשבט קוננו ית' בשיר השירים שאמר המשורר על כנסת יש' דוגמת הארום על ארוסתו והחפץ על כלתו וכענין שאמרו בתרגום ירושלמי ב' הדברות בדיבור ראשון ארעא רקדא שמיא זמרו כד אריום קירים לברתיה דיעקב במיפקיה לחירות ממלרים באלכנעיה יתיב ליה חמש עיוקן דנהירו. ועל זה נהגו הפייטנים בספרד לשירר על החתן וכלתו כדי לחצבה על בעלה אם הוא מבין ומשכיל בשירים ואם אינו משכיל בהם מ"מ הוא מתפאר במה שמשוררים לפניו וחביבה יותר בעיניו וע"ז אמרו יו) המשמח חתן וכלה זוכה בה' קולות ואמרו בפ"ב יו) דתשובות כ"ד מרקדים לפני הכלה ב"ש אומר' כלה כמות שהיא ובה"א נאה וחסודה ואם חיגרת היא או סומא ל"ל כלה נאה וחסודה מאן ארז"ל לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות ואמרו שם אהני ליה שופיתא (לרצא) [לסבא] יי) ואמרי ליה שעותא. פי' שהיה מרקד לפני הכלה בכמה בדים של הדם והיה מראה יט) בעלמו כא' מהשוטים והעולם היו מחזיקין אותו לשוטה וכשמת איפסיק ליה עמודא דנהורא בינו לבין העם ר"ל עמודא דנהורא כמין בדי הדם :

יאעפ"י שאסור ב) לו לאדם למלאות שחוק פיו בעוה"ז, עד שיבוא מלך המשיח שיבוא ב"ב שנא' אז ימלא וכו' (תלים קכ"ו ב') אימתי ימלא וכו' בזמן שיאמרו בגוים וכו' אמרו עליו על ריש לקיש שלא מלא שחוק פיו מתי גמר להאי שמעתתא מפומיה דר' יוחנן רביה, וגרסינן בניטין בא) שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנ"ל דאסור שרעט וכתב לו אל תשמח ישראל אל גיל כעמים (הושע ט' א') ולישלח ליה בשיר לא ישחו יין (ישעיה כ"ד ט') אי מההיא הוה אמינא זמרא במנא הוא דאסור אבל זמרא בפומא שרי קמ"ל דגם בפומא אסור רבינא אשכחיה למר

בר

הגהו"ב

מ"א ע"ש. יד) פ' האיש מקדש. דמ"א ע"א. יו) בתרגום ירושלמי. תפסתי בתרגום ירושלמי שלפנינו ובשאר התרגומים ולי' כלשון זה. ועי' פד"א פמ"א. יז) וע"ז אמרו. ברכות ו' ע"ב. יז) בפרק ב' דתכונות. ד"ז ע"א ע"ש. יח) לסנא כו'. כ"ה בגמ' שם על ר"ש בר יצחק ע"ש ועי' ב"ר פנ"ט (הובא בתום ד"ה שיעמיה) וירוש' פאה פ"א ה"א שמש מקור פירוש הרב כאן. יט) והיה מראה כו'. זה לפרש אמרי לה שיעותא. ב) שאסור כו'. ברכות ד"א ע"א. והוסף הרב עד שיבוא מלך המשיח לרמוז כדברי התהר"י על הרי"ף שם עי' בכ"י א"ח ס"ס תק"ס. בא) בניטין. ז' ע"א ושם הגי' שרעט וכתב להו וכו' ולישלח להו כו' ע"ש אבל בירוש' מגילה פ"ג ה"ב איחא שמר עוקבא עם ריש גלותא שהו קאים ודמיך בזמרין היו דבריו. וזה כני' הרב כאן וכתב לו. ולישלח ליה. שהוא לריג' ומ"ס שלחו ליה אפשר שני ריש גלותא הם ששלחו השאלה ומר עוקבא השיב לריג' זמרו ועי' תוס' רי"ד הגד' בש"ס ויילנא החדש שני' גמ' שלח ליה למר עוקבא וכו') וגם התוס' ד"ה זמרא כו' כתבו הגי' בת"ד ולישלח ליה עפי' הירוש' הגו' שהביא שם ובדף ו' ע"ב ד"ה א"ר יצחק וכו' העירותי בזה מפני שהרש"ש ז"ל בהנהגותיו שש"ס ויילנא הניג' כלשון הגמ' שז"ל שלחו ליה. ובתוס' הגו'

פירושי מסכת כלה רבתי

בר רב אשי דקא גדיל כלילא לברתיה א"ל ולא סבר ליה מד מאי דכתי' הסיר המלנפת והרים העטרה (יחזקאל כ"א ל"א) בזמן שהמלנפת בראש כ"ג תהא עטרה בראש כל אדם נסתלקה מלנפת מראש כ"ג נסתלקה עטרה מראש כל אדם, אמר ליה דומיא דכ"ג דגברי, וא"ר יוחנן (בב) כל השותה יין בארבעה מיני זמר מביא ה' פורעניות לעולם שנא' הו' משכימו בבקר שחר ירדפו [וגו'] יכתיב והיה כגור ונבל סוף וחליל ויין משתייהם [וגו'] מה כתי' ברתיה לכן גלה עמי מבלי דעת [וגו'] (ישעיה ה')

(וכתב) (וכתב) רב אלפאסי ז"ל צפ' אין עומדין ב' הא דאמרינן זמרא בפומא
 אסיר ה"מ כגון נגינות של אהבת אדם לחבירו ולשבחו והוא יפה ביותר כגון שהיטמעאלים קורין אלשעאר, אבל דברי שירות והושבחות וזכרון חסדי הצ"ה אין אדם מישראל נמנע מהם ומנהג כל ישראל לאומרים בבתי חתנים ומשתאות בקול נגינים ובקול שמחה, וכגון סעודה מילה שהיא ב' מלוה מן המובחר שנא' ויעש אברהם משתה גדול [וגו'] (בראשית כ"א ח') ומן הכתובים אספו לי חסידיו וכו' (תלים נ' ה') וסעודת ת"ח שכל הנהגה ב' מסעודתן כאלו נהנה מזיו השכינה שנא' ויביא אהרן וכל זקני ישראל וכו' (שמות י"ח י"ב) ולא מלאנו מי שמחה בזה אבל אותם המשוררים בלא סעודת חתן וכלה וסעודה מילה אלא בסעודה הרשות או בדבר שאסור להסתכל בו והוא שמח ומתנהג בקלות ראש כבני אדם ריקים ופוחזים בודאי איסור גמור יש בדבר ועונש גדול כענין שכתב הרב אלפאסי ז"ל ובודאי מה שהתיר בבית המשתאות דומיא דבית חתנים ובמשתה של מלוה כמו שאמרנו, ואין לריך לומר אותם הבחורים אשר מדרך מוסר ילאו אשר לא שמעו ואשר לא ראו וכתבו להם ספרים באהבת הנשים ובמרמקן ובלמישתן' אין לי חלק בהם לא מדובשתן ולא מעוקלתן וראוי לכותביהם לגנוס כי המכתבים עמל כתבו שתפסו להם מקראות מכ"ד אשר נאמר ברות הקדש והמשילו בתועבות הנשים ועושין מחורת אחת פלסתר לכפות עליה פסכתו ואוי להם ולמעטיקיהם הסופרים ולהוגים בהם כי לא די להם שמחבטלים בהם מן התורה אלא שמוכחלים אחרים יחועאים ומחטאים את האחרים ועל דבר זה התורה הוגרת שק כאשר אמרנו לפי שהם מנגבים ספרי הקדש בשקריותם ובפחזותם והקורא בהם עונשו כקורא ספרי ב' החילונים שאין להם חלק לעוה"ב ומאן גינהו ספרי מינין, ואף ב' הקורא בס' בן סירא במקומות מועטין שיש בהם

הבאי

הגהו"ב

^ה זו הגיה כ"ל ולישלה להו ע"ש. ולמיש אינו לנורך. (בב) וא"ר יוחנן. סוטה מ"ה ע"א. (בב) צפ' אין עומדין. ר"פ כ"ג גאון ע"ש. הענין בהרבה. (בד) שהיא מלוה כו'. פדר"א פכ"ט ע"ש ובתוס' שבת ק"ל ע"א. ועי' כ"מ דפ"ז ע"א. (בה) שכל הנהגה כו'. ברכות ס"ד ע"א. (בז) ספרים כו'. בנהדרין ג' ע"א. (כז) ואף כו'. שם ק' ע"ב אמר רב יוסף אף כבן סירא אסיר למקרי וכו' משום דכתיב ביה ולדקן וכו' והרב שכתב במקומות מועטין כו' אפשר מפני שרב יוסף עלמו תור לומר שם הני מילי מעלייתא דלית ביה דרשינן וכו' ואם כן מה דאסר למקרי היינו דכרי הבאי וזתוק שם בו וכדיהיב עמא משום דכתיב ביה ולדקן קורעמן וכו'. אבל הרי"ף והרא"ש צפ' חלק כתבו דכ"ה הוא כספרי מינין שאסור לקרות כס אף דכריס טובים ע"ש ועי' מעדני מלך על הרא"ש ועל פסקי הרא"ש שתמה ע"ד ממ"ש ר"י גיפיה מילי מעלייתא דלית ביה וכו' והג"ע ע"ז גם הרב באר שבע ע"פ חלק תמה כנ'

הבאי ודברי שחוק ועל כן אסור לו לאדם להתעסק בהם לפי שבא לידי ביטול תורה ומניח חיי עולם ועוסק בחיי שעה ואין ראוי להזכיר אותם המשלים זולתי בצתי חתנים שמוחר לשמח חתן וכלה :

יב"ט והקורא פסוק בתורה שלא בופנו וכו'. והלא כל שעחא ושעתחא זימניה הוא לקרות בתורה שנא' ודברת בם בשבתך וכו' (דברים ו' ז'); ואמר דוד ובתורתו יהגה וכו' (תהלים א' ב') וכתב אס לא בריתי יומם ולילה וכו' (ירמיה ל"ג כ"ה) :

ובתריצנא דאמר ליה בקינותא (ב) כלומר במקום הראוי לו קינות כגון באבל ובע"ו. והוא קורא בתורה זה ודאי בלא זמנו ואמר במס' העניות (ב) ת"ר דברים הנוהגים באבל ניהגים בע"ב ואסור לקרות בתורה נביאים וכתובים משום פקודי ה' ישרים משמחי לב אבל קורא בקינות ובאיוז ובדברים הרעים שבירמיה, ואחר שהוא אבל או בע"ב חייב לבכות ולהתאבל ולא לומר דברים המביאים את האדם לידי שמחה והוא קורא בתורה המשמחת זהו ודאי בלא זמנו ומביא רעה לעולם, ואם תשאל לימא בלא זמנו בבית המרחץ (ל) ובבית הכסא ואפילו לתת שלום לחבירו במקום שבני אדם עומדים ערומים, אבל (יא) ראוי לאדם לקונן על החכמים והתמימים או על מנהיגי הדור ועומדים בפרץ ובעלי אכסניא ובעלי לדיקה ואשרי בניו אחריו ולא עוד אלא כל היודע לעשות ואינו עושה שאינו מספידן כהלכה נענש בשכזר אמרו על יהושע ע"ה ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח [אשר] בהר אפרים (אשר) מלפון להר געש (יהושע כ"ד ל') מלמד (לב) שגעש עליהן ההר להרנן על שלא הספידוהו כהלכה שמתוך הספרו של אדם ניכר אם הוא בן עוה"ב :

יב"י כנחמה בשעת בעיאי. כלומר לא כמו שאהה אומר אלא בין באבל בין בע"ב משכחת לה בזמנו ושלא בזמנו והיכי דמי זמנו בשעת בעיאי, בט' באב מן המנחה ולמעלה שאנו מנבקים נחמה, ולריכוס להתנחם ויבקש תרגומו ובע"ב

הגה"ב

כנו' ויישב דבריהם בדוחקים רחוקים ע"ש. ולדעתי אפשר כנו' הרי"ף והרא"ש הימה כנו' הרמ"ה ז"ל בשיטתו. אמר רב יוסף אי לאו דגנוזה רבנן להאי סיפרא הוה דרשינן להו להני מילי מעלייתא דאית ביה וכו'. או שכן מפרשים דברי רב יוסף אף לגרסתינו לפניו השתא דגנוזה אסור למדרש אף מילי מעלייתא דביה והוא כספרי מינין, דעלייהו קאזי רב יוסף במילתיה אף בצ"ב אסור למקרי ע"ש בגמ'. שאף דברים עיבים שבהם אסור לקרות. (ב) בקינות. בגמ' דכ"ר איתא הניסחא. ופסוק בלא זמנו דאמר בקינות. פי' במקום משה ושמחה, אומר פסוק בניעין קינות או פסוקי קינות. הריפך ממש מנוסחת הרב ופירושו (יע"ו) כנהדרין קיא ע"א ומסכת בלה שהגירסא מס והקורא פסוק בבית המסכתאות שלא בזמנו. מוכחא כהכ"ר) ולפי' הרב ז"ל דמי' שמתני' לעיל מפני שהתורה הוגרת שק וכו' לא איירי על הקורא פסוק מה"ת שלא בזמנו אלא על הרושע הקורא פסוק מה"ש בו דוקא דהוא איירי בבית החנים ושמחית ועל זה מסיים עשאנו ככניר וכו' בשעה שהם שמהים וכו'. (ב) במס' העניות. ל' ע"א. (ה) בבית המרחץ ובה"ב ואפילו כו'. שבת ד"מ. וד"ו. ע"ש. (א) אבל כו'. נראה שיש כאן הכרזן איזה דברים לייסב השאלה או אפי' שהשאלה במקומה עומדת וחזר לסיים עניינו שראוי לקונן וכו' אף שאומר בתוך הספרו דית המשמהים לב. (ב) מלמד כו'. שבת דק"ה ע"ב. ודף קנ"ג